

Floda Hembygdsförening

Årsskrift 1999

Folkmusik och visor från Flodatrakten

Hösten 1998 startade hembygdsföreningen en studiecirkel om musik och visor i Floda. Floda-Sköldingetrakten är ju känd för sitt rika musikliv och sina skickliga spelmän. Mycket av detta finns redan upptecknat och bevarat. Anna Helldorf ger en utförlig beskrivning av Floda musikliv och dess spelmän i föreningens årskrift 1989 under rubriken "Med folkmusik och visor genom socknen." Vår uppgift i studiecirkeln blev att "vaska fram" icke offentliggjort och dokumenterat material, såsom visor, ramsor och data om mer anonyma musiker och upptecknare. Tyvärr kom det inte fram så mycket nytt och cirkeln är nu avslutad, men Du som läser detta är alltid välkommen att lämna uppgifter och material om socknens musikliv.

I raden av spelmän och upptecknare som dokumenterats finns bara ett fåtal kvinnor nämnda. Männen får en fylligare presentation medan kvinnorna blir anonyma. En sådan kvinna är IDA JOHANSSON. C. G. Axelsson, Hagstugan och Flodafors, känd spelman har gjort ett 40-tal uppteckningar efter Ida Johansson. Det var låtar som hon mindes efter sin mor, Eva Helena Qvick född Olsson, 1829 i St. Malm, där hon vistades till omkring 1850 då hon gifte sig med soldaten Qvick. Eva Qvick dog 1900.

Ida Johansson var alltså soldatbarn, näst yngst av 10 syskon, sex pojkar och fyra flickor. Hon föddes den 23 juni 1871 vid Fredriksdal i sydöstra Floda i närheten av Tjugesta. Fadern Gustaf Fredrik Qvick var född 1828 i St. Malm, där äldsta sonen Carl Gustaf var född 1850. Övriga

*Ida Qvick (g. Johansson)
född 1871, död 1939*

nio barn var födda i Floda. År 1861 har Qvick flyttat från Göttersta soldattorp till Fredriksdal. I husförhörlängden står att han blev avskedad för snatteri. Han blev timmerförman vid ombyggnaden av Floda kyrka. Vid den högtidliga invigningen den 23 juli 1888 fick han det våghalsiga och livsfarliga uppdraget att sätta upp kyrktuppen på tornet. Bra gjort av en 60-åring. För det fick han 100 kronor.

Ida vistas i hemmet till 1893 då hon flyttar till Gistad i Östergötland men återvänder 1895.

År 1902 är hon i Stockholm. Det framgår av ett brev hon då skriver till Arvida Lundqvist, Fritjof Lundqvists mor, Götterstalund. Hon har arbete i Stockholm men förtjänsten är knapp. Hon har träffat sin blivande make Edvard Johansson, född 1882, död 1936. Han var ursprung-

ligen skomakare. Både han och Ida hade arbetat som nåtlare i Kumla och Ida dessutom vid skofabriken på Hornsgatan i Stockholm.

En sonson till Ida, Jan-Edvard Tengstrand i Stockholm har per telefon och brevlades lämnat viktiga och intressanta upplysningar om sin farmor samt sänt ett antal foton. För mig framträder här en mycket begåvad och färgstark kvinna.

Hon började 1880 i kyrkskolan i Flodafors. Tengstrand berättar att hon kunde läsa dessförinnan. Hon satt framför sina äldre syskon när de läste. Hon såg alla bokstäverna upp och ner och läste från vänster till höger. Ida var den enda som fick kalla den barske skolläraren Schedin för farbror.

Jag ser i "Examenskatalog för Floda Kyrkas skola 1878-1917 att hon hade höga betyg redan från början. Högsta betyg i flit och uppförande var mycket god (a) och för kunskap och färdighet berömlig (a), med beröm godkänd (ab). Betyget i november 1884 visar att hon har 11 (a) två (AB) och ett (b). I gymnastik och vapenövningar gavs inte högre betyg än godkänt (b). I sång var det svårt att få högre betyg än (b). Av alla elever som fått betyg i sång mellan 1878 och 1900 har jag bara hittat 12 som fått (AB). Efter 1900 blir det sifferbetyg 3, 2, 1. Ida har det i särklass bästa betyget av alla elever som erhållit betyg mellan 1878 och 1900. Läsåret omfattade ungefär 85 dagar och Ida hade hög närvaro. 2-6 dagar per läsår kunde hon vara frånvarande med tillstånd.

Sin make Edvard tog hon hand om och förmådde honom att skaffa sig kunskaper, vilket gjorde att han blev riksdagsledamot, förtroendeman i Sko- och läderindustriarbetarförbundet, sekreterare i LO 1920-1930, dess ordförande från 1930 och vice ordförande i Kooperativa förbundets förvaltningsråd från 1922.

Ida Johansson på äldre dagar

Tengstrand berättar att Ida hade lätt för att lära och minnas. Hon älskade Fröding och Tegnér. För Nordiska Museets räkning har hon skrivit ned sådant som föreföll vara av intresse. "Hon skulle säkerligen kunnat bli något utöver att gifta sig

Solvisa

*Sol, du strålände sol,
Skänk av Ditt rika flöde!
Armt var mitt liv och öde –
Värm mig, strålände sol!*

*Sol, Du himmelska öga!
Lyste Du ock på mig arma –
Åter till livet det varma
Drogs jag av flammande öga*

*Sol, Du famnande sol
Du, som mig livet lärde
Stunder av evighetsvärde
Gav Du mig famnande sol*

*Stunder av lågande liv –
Tack, för Din gudagåva!
Nu är det dags att sova,
Solen sjunker – mitt liv –*

Ida Johansson

och föda barn om medel funnits men så blev inte fallet utan hon dog 1939", avslutar Tengstrand sitt brev.

Paret fick tre söner, varav två nådde vuxen ålder. Ida friköpte ett av husen vid Marieholm (Tjugesta) 1927 av Torgny Olssons föräldrar, som döptes till Jägersta. Jan-Edvard Tengstrand sålde Jägersta 1999.

Under en studiekväll vid Kalsta kom Anita Sjöberg från Katrineholm och berättade om sin mormor GERDA ZETTERLUND. Vi fick också lyssna till inspelade visor som mormodern sjöng.

Gerda föddes 1888 i soldattorpet Adolfsberg i Sköldinge. Hon var äldst av sex syskon, tre flickor och tre pojkar. Föräldrarna var Johan Alfred och Elin Lanz. Fadern dog 1919, 56 år gammal. Modern blev 93 år och dog 1955.

Gerda var duktig i skolan och tyckte om att sjunga, snappade upp alla visor hon kom åt. Ibland kanske de inte var så lämpliga när hon och skolkamraterna

sjöng:

"Vill fröken köpa löken för en krona, för en krona, för en krona.

*Vill fröken köpa löken för en krona?
I Stockholm kostar den 1 och 25."*

Fröken sade åt barnen att genast sluta sjunga sådana sånger, men barnen förstod aldrig varför.

Gerda hade ett enastående minne. Hon kunde bland annat alla namnsdagar i almanackan utantill – inte bara rabbla – utan helt slumpartat visste hon vad det var för namnsdag ett visst datum. Åren gick och Gerda växte upp till en grann flicka. Ingen fästman hade hon ännu, men kanske sjöng hon den här visan ändå:

*"Inga pengar har jag, inte en enda slant,
men en fästman har jag som är rätt
galant.*

Blir jag gifter och får bekymmer.

Kanske gubben min tar och rymmer.

Detsamma gör det mej

Detsamma gör det mej

om jag har nån gubbe eller ej."

Hon gifter sig så småningom med Gustaf Zetterlund från Vansbro i Dalarna.

När Anita som liten satt i mormors knä kunde hon få höra denna visa:

Mormor gammal, skrynklig är och grå

Böjd och stapplande hon synes gå

Livets bördå trycker henne nu

Förr så var hon ung och rask som du

Mormor tycker om mej, ja det gör hon

Mej, ja det gör hon, mej, ja det gör hon

Mormor tycker om mej, ja det gör hon

Mej, ja det gör hon visst.

Först satt man lugnt i hennes knä och sedan började hon öka takten under refrängen för att man till sist skulle ramla djupt ner i hennes knä. Allt med största förtjusning.

Man försökte härma instrument när inga sådana fanns att tillgå. Här ett exempel:

Gustaf Wetter och Gerda Zetterlund

"Hos flickor det haver jag varit i natt (väsning genom näsan), natt (klickljud), natt (vissling) natt. Hos flickor det haver jag varit i natt. Till flickor jag aldrig går mer (väsning genom näsan), mer (klickljud), mer (vissling). Till flickor jag aldrig går mer. Ack käraste herre besvär inte det (väsning genom näsan), det (klickljud) det (vissling) det. Ack käraste herre besvär inte det. Till flickor drager man nog (väsning genom näsan), nog (klickljud), nog (vissling). Till flickor drager man nog.

Den här visan sjunger Gerda, 75 år gammal, på en 37 år gammal inspelning. Hon dog 1969.

IDA och HUGO PETTERSSON, ett syskonpar från Pettersdal var på 1910-talet ute och spelade på olika platser i Floda

och Sköldinge. Ida Pettersson var född 1899 och Hugo 1893. I Idas efterlämnade anteckningar från 1916 och 1917 finns noterat var det spelat och hur mycket de fick i spelmanspengar under året. År 1916 hade de varit tre gånger vid Hägerbo, en gång vardera vid Kölsta, Vegersberg, Heby, Ingelstorp, Valla dansbana och Stensmo. Det hade inbringat 61:50. Året därpå blev det 213:97.

Gun Svensson, Pettersdal, Idas dotter har berättat att Ida var ute med sin bror och spelade redan vid 13 års ålder. Hon spelade fiol och gitarr, Hugo spelade munspel och dragspel.

Sång, musik och dans var landsbygdsungdomens sätt att träffas och roa sig för hundra år sedan när landsbygden fortfarande var välbefolkad.

S A Gustavssons Rör

0150-66 04 40

Jourtel 0708-46 03 85

Magasinsgatan 14, Valla

Rörarbeten – Värme – Vatten

Avlopp – Oljeservice

Jämför alltid med oss – det lönar sig!

GYNNA VÅRA ANNONSÖRER

Floda Hembygdsförening

Årsskrift 1999